

ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (του Γιώργου Μπάλια)

✘ Είναι γνωστό ότι η διαχείριση των αποβλήτων είναι ένα εξαιρετικά πολύπλοκο ζήτημα, καθώς συνδέεται με πολλές παραμέτρους τεχνικής και νομικής φύσεως. Στην Ελλάδα το πρόβλημα της διαχείρισης των αποβλήτων είναι πολύ μεγαλύτερο σε σχέση με τα άλλα κράτη μέλη, και αυτό έχει να κάνει πρωτίστως με την έλλειψη σοβαρού σχεδιασμού που να λαμβάνει υπόψη του τόσο τα τεχνικά δεδομένα όσο και τις νομικές υποχρεώσεις που απορρέουν από την νομοθεσία της ΕΕ. Έτσι, λοιπόν, τις τελευταίες δεκαετίες είμαστε μάρτυρες πολύ σοβαρών παραλείψεων εκ μέρους των αρμόδιων αρχών στη διαχείριση των αποβλήτων, οι οποίες μάλιστα οδήγησαν και στην επιβολή σοβαρών προστίμων από το δικαστήριο της ΕΕ.

Σήμερα, παρά τις όποιες προσπάθειες έχουν καταβληθεί, το πρόβλημα παραμένει οξυμένο, καθώς παραμένει σε ισχύ το μοντέλο που υιοθετήθηκε από τις προηγούμενες κυβερνήσεις. Βασικός άξονάς του είναι η διαχείριση των συμμείκτων αποβλήτων από μεγάλους επιχειρηματικούς ομίλους. Από εδώ ξεκινούν μια σειρά προβλημάτων που έχουν να κάνουν με την παραβίαση της νομοθεσίας της ΕΕ και κατ' επέκταση και της εθνικής. Ένα από αυτά τα προβλήματα αφορά αφενός, μεν, στην ανάκτηση δευτερογενών καυσίμων από τα απόβλητα (έχουν την ονομασία RDF/SRF) αφετέρου, δε, στη μετέπειτα χρήση τους από βιομηχανίες (παραγωγή τσιμέντου, παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κλπ).

Αυτό το πρόβλημα αναδείχθηκε στο παρελθόν, αλλά ιδιαίτερα τον τελευταίο καιρό, από το κίνημα των πολιτών του Βόλου που αντιδρούν στην χρήση τέτοιων καυσίμων από την τσιμεντοβιομηχανία της περιοχής. Το εν λόγω πρόβλημα φαίνεται ότι θα ενταθεί στο μέλλον δεδομένου ότι η διαχείριση των

αποβλήτων που έχει επιλεγεί, με τα χαρακτηριστικά που σημειώσαμε παραπάνω, θα έχει σαν συνέπεια την ανάκτηση και τη χρήση RDF/SRF πολλών χιλιάδων τόνων ετησίως. Το πρόβλημα έγκειται στο ότι η ανάκτηση και η χρήση τους, έτσι όπως γίνεται, παραβιάζει τη νομοθεσία και, κυρίως, εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, όπως θα εξηγήσουμε στη συνέχεια.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι επιτρέπεται από τη νομοθεσία η εν λόγω ανάκτηση με την τήρηση, όμως, μερικών σοβαρών προϋποθέσεων (οδηγία 2008/98).

Το νομικό πλαίσιο της ανάκτησης

Συγκεκριμένα προβλέπεται ότι μπορούν να ανακτηθούν απόβλητα, δηλαδή να παύσουν να θεωρούνται απόβλητα (όπως εν προκειμένω η ανάκτηση RDF/SRF), εάν τηρούνται ορισμένα κριτήρια που θα στηρίζονται σε συγκεκριμένους όρους (το αντικείμενο να χρησιμοποιείται για ορισμένους σκοπούς, να έχει βέβαιη ζήτηση στην αγορά, να εκπληρώνει τεχνικές απαιτήσεις και να μην παρουσιάζει κινδύνους για το περιβάλλον και την υγεία του ανθρώπου).

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβλέψουν διαδικασίες που θα οδηγούν σε έγκριση τέτοιων εργασιών ανάκτησης. Βασικό στοιχείο αυτών των διαδικασιών είναι η επιστημονική αξιολόγηση που θα απαντά στο ερώτημα εάν και κατά πόσο πληρούνται οι όροι που αναφέρονται παραπάνω. Σε πολλά κράτη μέλη έχουν θεσπιστεί τέτοιες διαδικασίες, η, δε, Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επεξεργαστεί κριτήρια για την ανάκτηση RDF/SRF από διάφορα απόβλητα, όπως ελαστικά, χαρτί, ξύλο, βιοαπόβλητα κλπ, ώστε να υπάρχει εναρμόνιση και να βοηθηθούν έτσι τα κράτη μέλη. Η εμπειρία δείχνει ότι σε αρκετές περιπτώσεις δεν έχει εγκριθεί η αντίστοιχη ανάκτηση, ιδίως όταν τα απόβλητα είναι ελαστικά ή υφάσματα με χρωστικές ουσίες.

Δυστυχώς, στην Ελλάδα δεν έχουν θεσπιστεί τέτοιες διαδικασίες, πράγμα που συνιστά κατάφωρη παραβίαση της νομοθεσίας. Αυτό σημαίνει, μεταξύ των άλλων, ότι δεν γνωρίζουμε εάν και κατά

πόσον η χρήση RDF/SRF εγκυμονεί κινδύνους για την υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον, πολλώ δε μάλλον που προέρχονται από σύμμεικτα απόβλητα τα οποία, κατά κοινή εκτίμηση, δεν προσφέρονται για εργασίες είτε ανακύκλωσης είτε ανάκτησης, από τις οποίες θα προκύπτουν δευτερογενή υλικά υψηλής ποιότητας, όπως απαιτεί η νομοθεσία. Πάντως, στην επιστημονική κοινότητα διατυπώνονται ολοένα και περισσότερο απόψεις σύμφωνα με τις οποίες τα εν λόγω δευτερογενή καύσιμα κατά τη χρήση τους εκπέμπουν επικίνδυνους ρύπους όπως βαρέα μέταλλα και ενώσεις τους καθώς επίσης και λεπτά σωματίδια PM_{2,5} και PM₁₀ τα οποία αποδεδειγμένα είναι καρκινογόνα.

Η χρήση των δευτερογενών καυσίμων

Οι βιομηχανίες που χρησιμοποιούν ως καύσιμα RDF/SRF (για παραγωγή τσιμέντου, παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας κλπ) υπάγονται σε ένα αυστηρό καθεστώς περιβαλλοντικής αδειοδότησης, σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ. Πρόκειται για την οδηγία 2010/75 περί βιομηχανικών εκπομπών, η οποία θέτει αυστηρούς όρους και προϋποθέσεις για τη λειτουργία τους και, κυρίως, για την εκπομπή ρύπων στην ατμόσφαιρα, στο έδαφος και στα νερά. Όπως είναι προφανές, η εκπομπή ρύπων συνδέεται με τη χρήση των καυσίμων και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε τη φύση και την ποσότητα των εκπεμπόμενων ρύπων.

Σύμφωνα με την ως άνω οδηγία, για την περιβαλλοντική αδειοδότηση των βιομηχανιών που υπάγονται σε αυτή, είναι υποχρεωτικό να αναφέρονται τόσο στην Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) όσο και κυρίως στην Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών όρων (ΑΕΠΟ), που εκδίδει το Υπουργείο Περιβάλλοντος, η φύση και οι ποσότητες των εκπεμπόμενων ρύπων. Ιδίως στην ΑΕΠΟ θα πρέπει να περιλαμβάνονται οι οριακές τιμές εκπομπών συγκεκριμένων ρυπαντικών ουσιών από τη συγκεκριμένη εγκατάσταση, όπως το διοξείδιο του θείου, τα οξειδία του αζώτου, το μονοξείδιο του άνθρακα κλπ, ώστε να υπάρξουν οι κατάλληλοι περιβαλλοντικοί όροι για την αποτροπή ή μείωση των ρύπων.

Δυστυχώς, η πρακτική που ακολουθείται στην Ελλάδα στο συγκεκριμένο θέμα βρίσκεται σε αντίθεση προς τις επιβαλλόμενες ρυθμίσεις. Ειδικότερα, σε όλες τις ΑΕΠΟ για τις βιομηχανίες που υπάγονται στην ως άνω οδηγία για τις εκπομπές, δεν περιλαμβάνονται οι οριακές τιμές που εκπέμπουν οι εν λόγω εγκαταστάσεις παρά μόνο παρατίθενται γενικά οι οριακές τιμές ρύπων που προβλέπονται στις επιμέρους νομοθεσίες. Με άλλα λόγια, δεν περιλαμβάνονται οι οριακές τιμές ρύπων που εκπέμπονται από την κάθε βιομηχανία και, κατά συνέπεια δεν επιβάλλονται περιβαλλοντικοί όροι σε συνάφεια με τους εκπεμπόμενους από τη συγκεκριμένη βιομηχανία ρύπους. Και το κυριότερο, εάν αναφέρονταν στη ΜΠΕ η φύση και οι ποσότητες των εκπεμπόμενων ρύπων από την κάθε βιομηχανία, ίσως να μην εκδιδόταν η περιβαλλοντική άδεια. Να σημειωθεί ότι πρόσφατες επιστημονικές μελέτες, δημοσιευμένες σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά δείχνουν ότι οι εκπεμπόμενοι ρύποι από καύση αποβλήτων σε βιομηχανικές μονάδες ανέρχονται σε 2.000 περίπου από τους οποίους πολλοί είναι εξαιρετικά επικίνδυνοι.

Απαιτούνται αυστηρές διαδικασίες

Με βάση τα παραπάνω προκύπτει ότι στην Ελλάδα η ανάκτηση αποβλήτων και η μετέπειτα χρήση τους από βιομηχανικές εγκαταστάσεις παραβιάζουν την ισχύουσα νομοθεσία και, το κυριότερο, είναι εξαιρετικά πιθανό να επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον. Απαιτείται άμεσα, πρώτον, να θεσπιστούν οι (αυστηρές) διαδικασίες για την έγκριση των δευτερογενών καυσίμων που προέρχονται από απόβλητα, όπως συμβαίνει στα άλλα κράτη μέλη και, δεύτερον, να εφαρμοστεί η νομοθεσία για τις βιομηχανικές εκπομπές και να υλοποιηθούν οι προβλέψεις της, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι οι αντιδράσεις των πολιτών για το συγκεκριμένο ζήτημα (όπως για όλες τις κινδυνογόνες, για το περιβάλλον και την υγεία του ανθρώπου, δραστηριότητες) δεν είναι προϊόν ούτε ανορθολογικών σκέψεων ούτε άγνοιας. Απεναντίας, εκφράζουν συγκεκριμένη άποψη για τις εν λόγω δραστηριότητες, που αντανακλά τις ιδέες τους για την ιδανική

κοινωνία, στην οποία θα πρέπει να συνυπάρχουν οι οικονομικές δραστηριότητες με την προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας. Γι' αυτό επιβάλλεται να εισακουστούν, πολλώ δε μάλλον όταν παραβιάζεται η νομοθεσία, όπως συμβαίνει εν προκειμένω.

**Γιώργος Μπάλιας, επίκουρος καθηγητής Περιβαλλοντικής Πολιτικής
στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
gbalias@hua.gr**

Πηγή/φωτογραφία: Η Εποχή, eroh1.gr